

ЛЬВІВСЬКА ПІСНЯ В МУЗИЧНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ ПЕРЕДАЧАХ ЛЬВІВСЬКОГО РАДІО ДОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Євген Дмитровський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
бул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Досліджено роль і значення міської пісні на Львівському радіо довоєнного періоду у виконанні ним релаксаційно-розважальної функції.

Ключові слова: радіо, слухач, музична програма, міська пісня, ефір.

Початки роботи Львівського радіо сягають 1930 року. Саме тоді, у квітні, почалися регулярні радіопередачі зі Львова. Більше половини ефірного часу відводилося музичному мовленню, дві третини якого становила легка музика, джаз, естрадні й побутові пісні [2]. Серед останніх помітне місце займали міські пісні львівських вулиць і передмість – Личакова, Замарстинова, Клепарова, Левандівки... Вони мали неабияку популярність – і не лише серед слухачів Левового міста та його околиць, а й у всій Польщі, оскільки львівська радіостанція входила в об'єднану систему Польського радіо. Здебільшого це були, по-сучасному кажучи, куплети з автентичними назвами вулиць чи міських районів, з іменами конкретних знаних у Львові осіб (тоді він був значно меншим за кількістю населення і територією містом), з життєвими подіями, що схвилювали львівську громаду своєю непередбачуваністю і фатальністю.

Пісні-куплети, або як їх з любов'ю називали “пісеньки” (по-польськи “*piosenki*”) мали легкий, грайливий характер, невибагливу структуру, побутовий зміст. Вони передавали колорит тогочасного Львова, його мікроклімат, бо співалося в них про все – про щоденну працю і вечірні розваги, про кохання і зраду, про різноманітне людське буття мешканців Львова і його околиць. Виразністю зображених картин і музикальністю ці пісні здобули велику любов у масах. Їх творила вулиця, і через це вони були близькими всім – від простої кухарки чи візника до чиновника магістрату чи професора вищої школи. Пісні у супроводі гітар і мандолін музиканти виконували в парках і скверах, на подвір'ях великих будинків, у затишних кав'ярнях. “Як заграють марша мандоліни, то радіє кожне львівське серце”, – співалося в одній із пісень.

Ще на початку XIX століття німецький мандрівник Йозеф Рогерр, відвідавши Галичину, писав, що у Львові повсюдно чути дійсно народні пісні і що “народ там є одночасно композитором і виконавцем” [1]. Пісні, пов'язані зі Львовом, передавалися з покоління в покоління, створювалися нові, поповнюючи пісенну скарбницю. Широкий доступ до неї забезпечило радіо. З його відкриттям у Львові пісні з-над Полтви полинули до Кракова і Варшави, Вроцлава і Битома, невдовзі ставши популярними у всій Польщі.

Радіослухачі з насолодою сприймали пісні, а часом і цілі балади про карнавали у львівському середмісті, бали на Погулянці, забави на Клепарові. Завдяки Львівському радіо популярними були “Личаківське танго”, жартівлива пісенька “Трамвай за трамваем”, а особливо пісня “Тільки у Львові”. Подобалися слухачам сентиментальні пісеньки про нещасливе кохання молодої пари з Клепарова, про кримінальну історію парубка з Левандівки, про гастролера-канатоходця, який на очах у львів’ян майже в самому центрі міста (на вул. Академічній) зірвався з висоти і загинув, та ще багато інших пісень. Після того, як почув одну з них у Варшаві відомий польський письменник Юліан Тувім, він, не стримавшись від захоплення, вигукнув: “Адже це пречудово!”. Цей випадок згадав у своїй книжці Станіслав Маховський, зазначивши, що львівська “пйосенка” всім зрозуміла, зворушлива, реалістична, безпосередня, мелодійна, ритмічна, сильна словами та ще те, що вона мусить бути “заспівана по-львівськи”, інакше втратить свою привабливість і чарівність [4].

Йшлося про львівську говірку, якою послуговувався не тільки житель передмістя, а й професор університету чи гімназії. Мова львів’ян була приємною навіть для тих, хто вперше її почув. На ній благодатно позначився український вплив, від чого вона стала більш співучою і мелодійною. Та й схильність до співу, до побутової пісні, як зауважували самі поляки, виробилася у них під впливом українців [4].

І ось завдяки радіо львівська говірка, львівська пісня зазвучали по всій Польщі, особливо, коли в ефірі з’явилася розважальна передача зі Львова “Весела львівська хвиля”. Її чекали щотижня мільйони радіослухачів. Як відзначала тогочасна критика, то була найпопулярніша розважальна програма всього Польського радіо. І коли через утиски свободи слова, незадоволення цією радіопередачею з боку позбавлених почуття гумору міністерських чиновників, жорстку її цензуру, в тому числі і створених для неї пісенок-куплетів, програма перестала виходити в ефір, опитування, проведені у 1938 році Бюро студій Польського радіо, підтвердили її найбільшу популярність серед слухачів [3].

А почалося все з того, що молодий юрист Генрик Вогельфонгер, щоб розвеселити весільну компанію, з гумором розповів про побачений ним фільм “Чудесна мавпа Ранго”, використовуючи при цьому львівську говірку, яка була особливо характерна для Личакова, де він мешкав від народження. Серед гостей був і його близький товариш Віктор Будзинський, автор текстів жартівливих пісенок-куплетів, скетчів, організатор студентського театру-кабаре у Львові “Наше очко”, а з 1932 року режисер і літературний редактор Львівського радіо. Почувши монолог свого товариша, пересипаний гумором і характерною говіркою, він запропонував йому робити щось подібне в радіоефірі. Після недовгих вагань той погодився. Але незабаром обоє переконалися, що такі виступи треба робити в діалогічній формі. Так народився знаменитий дует Щепка (Казимир Вайда) і Тонька (Генрик Вогельфонгер).

Крім підготовлених на місцевому матеріалі інтермедій, в передачі звучало багато пісень – і знаних раніше, і спеціально написаних для цієї радіопрограми. Часто їх виконувала Владислава Маєвська (Влада), яку називали “львівським соловейком”. Вона виступала у “Веселій львівській хвилі” і як чудова пародистка польських і закордонних співачок. Ось назви лише окремих львівських пісень, що звучали тоді в радіоефірі: “На Клепарові”, “В Стрийському парку”, “На Левандівці”, “Ох, ті бали”, “Карнавал почина-

ється” та ін. Це були ліричні пісні, куплети, співанки і навіть балади. Всіх їх об’єднувала спільна риса – причетність до осіб, подій, вулиць і передмість тогочасного Львова.

Ще до створення на радіо “Веселої львівської хвилі” популярними у Львові були паркові театральні-концертні групи, які через їх невеликий склад називали “театриками”. Пісні, що народились і виконувались там, згодом зазвучали по радіо. Далеко за межами Львова і навіть Галичини знали й любили пісні та куплети Людвіга Людвіковського. То був псевдонім Людвіга Гальського, який виступав у театрику в Єзуїтському парку (тепер парк ім. І. Франка). Він вважався найвідомішим і найулюбленішим парковим артистом у Львові. Цікаво, що його син, доктор права у Львівському університеті, був одним із творців радіопроеграми “Весела львівська хвиля”, диктором Львівського радіо. Він опрацював і впорядкував у збірнику кілька десятків львівських пісень, серед яких було немало і батькових.

Принадні чарівності Львова оспівував відомий тоді поет-пісняр Генрик Збежховський (хоча був письменником й інших жанрових напрямів). Він дуже любив Львів і цю закоханість передав у словах пісень, які поширювало радіо.

А герої радіопроеграми “Весела львівська хвиля” Щепко й Тонько стали і героями кінофільму “Волоцюги”, де у їхньому виконанні прозвучала пісня про Львів, що не втратила популярності донині, особливо її приспів:

Бо де ще усім нам так добре, як тут?
Тільки у Львові!
Де піснею будять й вкладають до сну?
Тільки у Львові!..

У згаданому кінофільмі Щепко й Тонько співали також пісеньку і про “найсмачніший у світі” куликівський хліб, вимовляючи саме “хліб”, а не “хлеб”, як би мало бути по-польськи. Це один із прикладів львівської говірки, в якій було немало українізмів.

Музика, зокрема львівська пісня, приваблювала слухачів і ставала ефективним засобом підвищення популярності створеної у Львові радіостанції. Розпочавши свою роботу як локальна, вона впевнено зайняла місце в загальнопольському ефірі. Цього було досягнуто найперше завдяки музично-розважальній радіопередачі “Весела львівська хвиля”. Її творці на високому професійному рівні робили все для того, щоб час, проведений біля приймачів був незабутній, а враження якнайкращі. Головним завданням при цьому було створення хорошого настрою радіослухачам – отже, виконання радіо серед інших релаксаційно-розважальної функції.

Список використаної літератури

1. Dzieduszycki W. Spacer po Lwowie w rytmie piosenki / W. Dzieduszycki, S. Machowski. Bernardyński mijam plac. – Wrocław, 1989. – С. 5.
2. Eudziatowicz K. Kulisy radiofonij / K. Eudziatowicz. – Warszawa, 1993. – С. 262.
3. Halski C. Polskie radio Lwów / C. Halski. – Londyn, 1985. – С. 86.
4. Machowski S. Bernardyński mijam plac / S. Machowski. – Wrocław, 1989. – С. 49, 53.

Стаття надійшла до редколегії 12.09.14

Прийнята до друку 05.10.14.

**URBAN SONG IN MUSICALLY ENTERTAINING PROGRAMS
ON LVIV RADIO OF PRE-WAR PERIOD****Eugene Dmytrovskyi**

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Has been researched the role and importance of urban songs on Lviv radio pre-war period in the performance of relaxationly and entertainment functions. Based on the analysis of archival radio material and newspaper articles in definite period, the author argues that the Lviv streets and suburbs songs had significant popularity – not only among the audience of Lviv and its suburbs, but also in Poland, because Lviv radio station to 1939 was part of the united system of Polish Radio. As noted in the article, it was lyrical songs, verses and even ballads with authentic street names or urban areas, with the names of concrete well-known in Lviv persons with life events that worried Lviv community with unpredictability fatality. Songs that created the street, reproduced the color of city, its microclimate. According to the author, songs were effective means of increasing popularity of Lviv radio station. Has been traced that some of them were specifically written for broadcasts called “Cheerful Lviv Wave”.

Key words: radio, listener, music program, urban song, ether.